

KATSOMUSDIALOGIN KYSYMYKSIÄ VARHAISKASVATUKSESSA

Silja Lamminmäki-Vartia, TM, KK, lastentarhanopettaja ja päiväkodin varajohtaja,
Solkikujan päiväkoti, Vantaan Varhaiskasvatus
Arniika Kuusisto, FT, dosentti, yliopistonlehtori, Opettajankoulutuslaitos, Helsingin yliopisto

Dialoginen katsomuskasvatus on tärkeää lapsen kulttuurisen osaamisen kehittymiselle

Päiväkoti tarjoaa hyvät puitteet dialogisen katsomuskasvatuksen edistämiseen. Lasten kotikielet sekä perhetaustassa vaikuttavat kulttuurit, uskonnot ja katsomukset nivoutuvat parhaimmillaan luontevasti osaksi varhaiskasvatuksen toimintakenttää ja näkyvät käytännön kasvatustyön tasolla lapsiryhmissä. Päiväkodin ja esiopetuksen työntekijöiden avoin ja myönteinen suhtautuminen perheiden moninaisuuteen antaa hyvän perustan lasten identiteettien rakentumiselle, oppimiselle sekä toimivalle ja luottamukselliselle yhteistyölle vanhempien kanssa. Vain keskinäisen kunnioituksen pohjalle rakennettu varhaiskasvatus voi olla aidosti kieli- ja kulttuuritietoista.

Katsomusdialogeja käydään sekä yksilöiden välillä että suhteessa ympäröivään kulttuuriin. Kun lapsia autetaan ymmärtämään uskonnon merkitystä kulttuurin ja yhteisön perinteiden osana tuetaan samalla Esiopetuksen Opetussuunnitelman (2014) laaja-alaisen osaamisen tavoitteita: lasten kulttuurista osaamista ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan liittämällä katsomuskasvatus luontevasti arkeen, juhliin sekä ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista merkitystä tai joiden taustalla uskonnolliset perinteet vaikuttavat. Lapsia tulee myös rohkaista erilaisten elämänskysymysten pohdintaan ja ihmettelyyn yhdessä toisten kanssa. Samalla vahvistetaan lasten valmiuksia ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää sanastoa. (ks. EOPS 2014: 11, 24-25)

"Vain keskinäisen kunnioituksen pohjalle rakennettu varhaiskasvatus voi olla aidosti kieli- ja kulttuuritietoista."

Katsomussensitiivisyys edistää dialogista katsomuskasvatusta

Jotta dialogisuus ja katsomusten tasa-arvoinen käsittely olisivat aidosti osa varhaiskasvatusta, henkilöstö tarvitsee mahdollisuuksia pohtia ja tiedostaa omia arvojaan ja uskomuksiaan sekä työstää asenteitaan ja ennakkoluulojaan osana omaa työssä kehittymistä ja ammatillista kasvua. Muutoin negatiiviset asenteet saattavat nopeatempoisessa arjessa, usein tiedostamatta, ilmetä ulossulkevinä tai syrjivinä puhe- tai toimintatapoina. Katsomussensitiivisyys eli herkkyys uskontojen ja katsomusten erilaisuuden tunnistamiseen ja hyväksymiseen ilman, että niiden välisiä eroja sivuutetaan tai asetetaan arvojärjestykseen, onkin kasvattajan ammatillisuuden keskeinen osatekijä.

Kasvattajien katsomussensitiivisyyden kehittäminen ja tukeminen rohkaisee heitä tuomaan kasvatus-toiminnassa esiin esimerkiksi perinteiden, kuten joulun ja pääsiäisen viettämisen uskonnollisen merkityksen sekä ottamaan lasten elämänskysymykset ja katsomuksiin liittyvät pohdinnat luontevaksi osaksi lapsiryhmän toimintaa. Katsomussensitiivisyys luo siis edellytyksiä dialogisuuden toteutumiselle: lapsi voi ilmaista itseään myös katsomuksellisten kysymysten äärellä luottaen siihen, että hänen ajatuksiaan ja perinteitään arvostetaan ja kunnioitetaan.

Varhaiskasvatuksen työntekijän ei tarvitse olla uskontojen moniosaaja voidakseen toteuttaa dialogista katsomuskasvatusta. Ammatillinen työote, jossa tiedostetaan katsomuskasvatukseen liittyvät tavoitteet osana toiminnan kokonaisuutta sekä myönteinen asenne jokaisen perheen kulttuuria ja katsomusta ja näistä rakentuvaa lapsiryhmän moninaisuutta kohtaan, riittävät pitkälle.